

SOSIALISTISK OPPLYSNINGSFORBUND (SO)

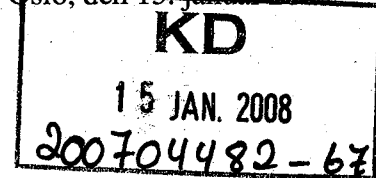
Motzfeldtsgate 1, 0187 Oslo. Postboks 9353 Grønland, 0135 Oslo.

Tlf. 23 16 33 00 / 05 / 06. Faks 23 16 33 01. E-post: so@sv.no

Hjemmesider: www.studieforbundetso.no Org.nr. 970 22 6826.

Oslo, den 13. januar 2008

Kunnskapsdepartementet,
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo.

HØRINGSSVAR.

Vedlagt følger høringssvar fra Sosialistisk Opplysningsforbund til NOU 2007: 11,
Studieforbund – læring for livet.

Vi vedlegger også et tidligere notat fra oss til Tron-utvalget som omhandler vårt syn på utvalgets mandat,
ettersom vi henviser til dette notatet i vårt høringssvar.

Med vennlig hilsen

for styret i SO,
Bjørn Jansen,
daglig leder.

Hørings svar fra Sosialistisk Opplysningsforbund til: NOU 2007:11: Studieforbund – læring for livet.

Kapittel 1.

UTVALGETS MANDAT.

SO har tidligere uttalt seg om utvalgets mandat, sett i lys av studieforbundets virksomhet. Vi henviser til denne som et supplement til det vi her uttaler. Dette følger vedlagt.

Når utvalget skal beskrive «studieforbundenes historikk, med vekt på den senere tid og i lys av samfunnsutviklingen bl.a. innenfor teknologi..... osv», synes vi at det her legges for ensidig vekt på den merkantile delen av samfunnsutviklingen. Den samfunnsutvikling som består av helt andre komponenter, som for eksempel endringer i bosettingsstruktur og årsaken til denne, endringer i mellommenneskelige relasjoner, endringer i andre samfunnsmessige økonomiske og politiske strukturer, samt store endringer i miljøet og dermed også endringer av vår forståelse av verden og våre felles utfordringer i forhold til vår framtid, berøres overhodet ikke.

Vi er også dyppt uenige i at mandatet inneholder et ensidig tydelig krav om at minst ett forslag skal være basert på uendret ressursbruk, selv om dette kanskje er vanlig i offentlige utredninger. Om man kommer fram til at studieforbundene utfører et viktig (og nødvendig) arbeid, burde det være en selvfølge at det blir gitt økte ressurser til dette. Enøyetheten og inkonsekvensen i dette avsnittet i mandatet blir ennå tydeligere ettersom det ikke ligger i mandatet at minst ett forslag også skal være basert på økt ressursbruk.

I dette tilfellet blir et slikt ensidig mandat noe mangelfullt og misvisende, dels fordi studieforbundene over tid har blitt fratatt store økonomiske ressurser, dels fordi det overføres mer og mer penger til ulike typer av EU programmer som ikke har viktig relevans verken for en del av studieforbundene eller deltagerne i de kurs som registreres av de samme studieforbund. Vi har en sterk følelse av at disse overføringene er midler som ellers kunne ha tilfalt studieforbundene. Om så hadde skjedd, kunne de studieforbund som ønsket det, selv knyttet seg til disse programmene – og dermed påvirket dem i tråd med egen virksomhet og målsetting.

Vi er altså av den oppfatning at slike programmer, enten det gjelder EU-programmer eller andre programmer, skal være forankret i behov hos medlemsorganisasjoner og / eller brukere (les kursdeltagere) og ikke målforankret ovenfra.

Ettersom utredningen heter «Studieforbund – læring for livet» og det i mandatets innledning står at regjeringen ønsker å videreutvikle og styrke **studieforbundenes** (*vår utheving*) rolle som opplæringsaktører og bidragsyttere i det frivillige Norge, synes vi det virker noe kunstig at man dermed gir et mandat som går ut på overføring av tilskuddsforvaltning fra statlig til regionalt nivå. Vi er tilbøyelig til å tro at det her ligger en skjult agenda som går ut på å gi fylkeskommunene oppgaver, uansett om det styrker studieforbundene, eller ikke. Derfor mener vi at dette punktet i mandatet burde vært en oppgave for en annen utredning, ikke for Tron-utvalget.

Vi mener også at utvalget bedre kunne tydeliggjort og synliggjort sammenligningen mellom den norske modellen og modellene i de andre nordiske landene, kanskje spesielt i forhold til Sverige. Det kunne i dette tilfellet vært gjort mye mer for å tydeliggjøre årsakene til at svenske myndigheter gir et betydelig større tilskudd til studieforbundene, enn hva som noen gang har blitt gjort i Norge og hva de mener de har igjen for dette.

Vi mener også at utvalget har lagt for stor vekt på overføring av tilskudd til regionalt nivå. De konkrete forslagene til hvordan dette kan gjøres, virker like konstruerte som vi mener at dette punktet i mandatet er. Tidligere ledermøter i Vofo har også pekt på at man primært ikke ønsker at fylkeskommunene (eller regionene) skal overta mer av forvaltingsansvaret for studieforbund. Dette synes vi godt kunne vært nevnt i utredningen.

BEGREPER.

Utvalget presiserer bruk av enkelte sentrale begreper på side 11. Blant annet: »Utvalget har valgt å bruke begrepet ikke-formell opplæring i beskrivelsen av studieforbundenes hovedaktivitet».

I store trekk kan vi slutte oss til utvalgets bruk av begreper, med utgangspunkt i at man har valgt å ikke bruke stor plass på dette, med de mangler og unøyaktigheter som da vil måtte oppstå.

Imidlertid mener vi at utvalget også burde ha tatt for seg noen kunnskapsbegreper, som for eksempel erfaringsbasert kunnskap – og bruken av denne – sett i forhold til andre typer av kunnskap. I flere studieforbunds aktiviteter er den erfaringsbaserte kunnskapen viktig, både i forhold til hva den enkelte kurs- / studieringdeltager formidler av kunnskaper til de andre, men også i forhold til å få denne typen kunnskap likestilt med andre kunnskapsbegreper.

Når utvalget sier at læring er en prosess der det utvikles kunnskaper, er vi enige i det. Men, vi mener at dette samtidig blir å gjøre det litt enkelt for seg. Vi savner en beskrivelse av ulike typer læring, som for eksempel lærerstyrt læring, deltagerstyrt læring, teoretisk læring, læring gjennom praksis og så videre, gjerne med fokus på hva som er det enkelte studieforbunds hovedsaklige kjennetegn.

Når utvalget velger å bruke begrepet «ikke-formell opplæring» i beskrivelsen av studieforbundenes hovedaktivitet, mener vi at dette begrepet gjerne kunne ha blitt sett også i forhold til den enkelte deltager. For mange deltagere er den kunnskap de tilegner seg gjennom studieforbundenes virksomhet formell for dem, selv om ikke myndigheter og andre deler av det offentlige ser denne distinksjonen. Et eksempel på dette, er at mange deltagere ønsker kursbevis – og bruker dem aktivt, for eksempel i forbindelse med jobbsøking. Måten utvalget bruker dette begrepet på, sier heller ikke noe om de mener at det er selve *læringsprosessen* som er ikke-formell, eller om de mener at det er *læringsresultatet* som er ikke-formelt, eller eventuelt begge deler. Dermed blir dette begrepet, i utvalgets måte å håndtere det, kun et begrep om at studieforbundene driver med noe som er **noe annet** enn den læring som foregår andre steder.

Videre mener vi at utvalget med fordel kunne ha brukt ordet læring i stedet for opplæring, eller gjort et forsøk på å beskrive den pedagogiske og didaktiske forskjellen på disse begrepene (gjerning også den psykologiske forskjellen for den enkelte deltager), målt opp mot ulik virksomhet i studieforbundene og målt opp mot hvordan samfunnet i stort ser på begreper som kunnskap og læring.

Vi mener at tydeliggjøringer og nyanseringer av begreper som vi har nevnt ovenfor, kunne vært til stor nytte for de som i forlengelsen skal behandle NOUen.

Kapittel 2.

Sammendrag.

Vi har valgt å ikke kommentere noen av avsnittene i dette kapitlet, da vi mener de likevel kommer fram i våre synspunkter som er knyttet til andre kapitler.

Kapittel 3

SITUASJONSBESKRIVELSE.

Vi konstaterer at det i kapitlets punkter 3.2, 3.2.1, 3.2.2 og 3.2.3 ikke et eneste sted er skrevet om studieringen, en av de viktige læringsarenaene for mange studieforbund, både historisk og i nåtid. Ettersom man har utelatt denne læringsarenaen i innholdet i ovennevnte punkter, bidrar utvalget til å rette søkelyset på formell opplæring og skoleparallel opp læring i studieforbundene, i stedet for å oppgradere andre og viktige pedagogiske og læringsmessige arenaer.

Vi synes heller ikke at det legges nok vekt på deltagerstyrte og målgruppeorienterte tiltak, noe som er en viktig del av folkeopplysningstradisjonen, men som også krever mer av tid og andre ressurser for å få gjennomført.

I samme kapittel kan vi heller ikke se at studieforbundene er tydelig nevnt som viktige for demokratisk opplæring og demokratisk samfunnsutvikling, selv om det kommer indirekte til uttrykk på noen steder noen andre steder i utredningen.

Vi er av den mening at utvalget her har oversett to viktige og grunnleggende faktorer i studieforbundenes og mange av deres medlemsorganisasjoners historie, virksomhet og målsetting.

Vi er undrende til at utvalget nevner den brukerundersøkelsen som ble utført i 2004 på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet. Resultatene av denne kjenner vi oss overhodet ikke igjen i, noe vi har felles med andre studieforbund. **Selv om utvalget tar for seg noen av manglene i undersøkelsen, mener vi at den likevel er såpass useriøs at den ikke burde blitt tatt i betraktning i en offentlig utredning.**

Mot slutten av pkt. 3.4.7. pekes det på at det er generelt lite samarbeid mellom studieforbundene, noe som er helt korrekt. Selv om det også nevnes noen faktorer som er grunnen til dette, mener vi at utvalget også kunne ha påpekt en del andre årsaker, som for eksempel at samarbeid mellom studieforbundene og mellom deres medlemsorganisasjoner også er mer ressurskrevende, både med hensyn til økonomi og personelle ressurser. Det må dessuten være slik at ulike former for slikt samarbeid først og fremst må ha som målsetting å øke kvaliteten på ulike tiltak og ikke skal skje fordi det offentlige skal spare penger, slik det ofte har blitt framstilt fra de bevilgende myndighetens side når det har vært snakk om ulike typer av samarbeid.

Det finnes selvfølgelig også en del eksempler på samarbeid, for eksempel i forbindelse med den årlige globaliseringskonferansen, familieringer osv. Men, det er nettopp erfaringer fra slikt samarbeid som også har gitt oss kunnskapen om at dette er ekstra ressurskrevende.

Det er viktig å legge til at vi har mange og gode eksempler på samarbeid mellom medlemsorganisasjoner i studieforbund, spesielt da mellom medlemsorganisasjoner i samme studieforbund – ikke minst i dette studieforbundet, men også mellom medlemsorganisasjoner i ulike studieforbund. Vi er også av den mening at dette er noe vi som studieforbund også kan ta initiativ til, på grunn av at vi ikke er større enn at vi har overblikk nok til å inspirere til slikt samarbeid.

Når det gjelder undersøkelsen det henvises til i dette kapitlet, og som ble gjennomført for å kartlegge studieforbundenes kursøkonomi, mener utvalget at dette i liten grad lyktes, noe som ifølge utvalget delvis skyldes svakheter i opplegget. Her er vi helt uenig. Vi mener at det **helt** skyldes disse svakhetene. Vi er her nødt til å påpeke at denne undersøkelsen (og også den neste) kostet studieforbundene en hel del av egen tid og egne penger, samtidig som de som foretok disse «undersøkelsene» tok seg betalt fra de midler som var bevilget til studieforbundene. **Vi er også fortsatt forbauset over at utvalget, sammen med departementet, ikke på forhånd sørget for en bedre kvalitetssikring av disse undersøkelsene.** Dette gjelder først og fremst ECON, som vi mener på det tydeligste utviste en heldekkende mangel på kunnskap om studieforbundene, deres virksomhet og deres medlemsorganisasjoner. **Vi mener at ECON-undersøkelsen helt må underkjennes som adekvat materiale i denne utredningen.**

Under pkt. 3.5.2.2 hevdes det at alle studieforbund fikk en økt rammetildeling som følge av at statsbudsjettet ble **betydelig** (vår uth.) økt fra 2006 til 2007. Dette mener vi er absolutt feil. Én sak er at begrepet «betydelig» kan oppfattes noe ulikt. En helt annen sak er at denne såkalte betydelige økningen først og fremst skyldes at komité og statsråd regnet inn den økning de hadde foretatt i det reviderte budsjettet for 2006, når de presenterte økningen for 2007. At utvalget har «gått på» denne triksingen med tall, synes vi er beklagelig og fører til et helt feilaktig bilde av virkeligheten.

Vi ønsker også å påpeke at tabell 3.3 på side 38 i beste fall er **misvisende, i verste fall totalt feilaktig**. Her har man ganske enkelt tatt det enkelte studieforbunds samlede tilskudd og delt på antall registrerte kurs og fått fram tilskudd pr. kurs, pr. studietime og pr. deltager. Disse tallene kjenner vi oss ikke igjen i, heller ikke våre kursarrangører (og deltagere). Tabellen tar nemlig ikke opp i seg hva som har vært brukt til administrasjon for å fylle de krav som stilles til studieforbundene for å utføre det arbeid som kreves for at et studieforbund skal kunne betale ut penger til et tiltak. Dessuten tilkommer administrative utgifter som husleie, strøm etc. Vi går ut fra at det ikke er utvalgets mening at slikt arbeid skal utføres hjemmefra hos de som er ansatt for å utføre dette arbeidet, eller for den delen gratis. Dessuten vil vi legge til at vi (og andre) de seneste årene i tillegg har skåret kraftig ned på vår administrasjon, først og fremst som en følge av de kutt vi har blitt utsatt for i statsbudsjettet. Det er dessuten viktig å gjøre oppmerksom på at det administrative arbeidet vi er pålagt, samt andre administrative utgifter er konstant pr. kurs, enten det betales ut kr. 1,- eller kr. 100,- i tilskudd pr. kurstime.

For vårt vedkommende, ble det delt ut kr. 600.190 til kurs i 2006. Fordelt på 424 kurs utgjør dette kr. 1.415 pr. kurs, ikke kr. 2.969, som tabellen viser. Regnes dette om til tilskudd pr. deltager, utgjør dette for vår del kr. 154,- pr. deltager, ikke kr. 324,- som tabellen viser. Regner vi tildeling pr. kurstime, blir det for vår del kr. 35,- pr. time, ikke kr. 73, som tabellen viser. Resten av tilskuddet har blitt brukt til ovennevnte administrative kostnader. Vi synes det er påfallende at utvalget ikke har påpekt slike brister i sin utredning, så lenge som man har valgt å vise denne tabellen. Vi regner i hvert fall med at dette ikke er gjort fordi man ønsker å framstille virkeligheten som bedre enn den er.

At fylkeskommunen noen steder stiller gratis lokaler til disposisjon for Vofo og også delvis er med på å medfinansiere en stilling, slik det nevnes under pkt. 3.5.2.4, synes vi ikke er relevant i denne sammenhengen, da utredningen omhandler studieforbundene, punktet handler om «andre inntekter». Vi mener derfor at tilskudd til Vofo ikke hører hjemme i denne sammenhengen.

Angående avsnitt 3.5.2.5 om vederlagsfrie kurslokaler, har vi følgende bemerkninger:

Vi opplever til stadighet at det er vanskelig å hevde overfor kommuner og fylker at de skal stille offentlige lokaler til gratis disposisjon til kurs arrangert av studieforbund, eller medlemsorganisasjon i studieforbund (altså kurs som er støtteberettigede i henhold til Voksenopplæringsloven). Det hjelper lite å henvise til denne paragrafen i ovennevnte lov. Det er ingen tvil om at gratis kurslokaler vil være viktig for mange kursarrangører. Dette vil også kunne kompensere for et lavere timetilskudd. I så fall må det finnes redskaper som kan sørge for at dette etterlevs. Det hjelper lite å henvise til en mulighet som ikke praktiseres, eller praktiseres veldig ulikt og urettferdig. Vi opplever for eksempel gang på gang at innvandrersorganisasjoner har store problemer med å skaffe lokaler til sin virksomhet, og at kommuner stiller seg helt uvillige til å stille sine lokaler til disposisjon – og så absolutt ikke gratis. Resultater er da null virksomhet, eller at de søker seg til private og dyrere lokaler.

Vi finner det også helt nødvendig å kommentere et par uttalelser i utredningens pkt. 3.6:

I det ene tilfellet fastslår utredningen at studieforbundene har effektivisert gjennom å ta ut nedgangen i aktivitet (som til stor del skyldes nedgangen i offentlig støtte) gjennom å tilby lengre kurs med flere deltagere.

For det første gjelder dette bare noen studieforbund. For det andre sier utvalget absolutt ingenting om hvilke pedagogiske og læringsmessige konsekvenser en slik «effektvisering» har hatt for deltagerne. Enten har utvalget ikke vært interessert i å vite noe om dette, eller så vet de, men bryr seg ikke om det. Vi synes også dette sier noe om utvalgets syn på hva som er verdier og verdiskaping.

For det andre påstås det i dette avsnittet at studieforbundene har mangelfull kjennskap til egne utgifter og inntekter. Dette er, forsiktig sagt, tull.

Sannheten må være at det er Tron-utvalget som ikke har skaffet seg oversikt over studieforbundenes utgifter og inntekter, noe det hadde vært enkelt å gjøre. At utvalget ikke har gjort jobben sin her, får være så sin sak. At de derimot fraskriver seg dette ansvaret gjennom å projisere sin egen manglende kunnskap til studieforbundene er graverende. Vi er derfor enige når utvalget i samme avsnitt mener at et oppdatert kunnskapsgrunnlag er viktig. Selv om utvalget her nok mener studieforbundene, mener vi at dette oppdaterte kunnskapsgrunnlaget hadde vært vel så viktig for utvalget.

Det er ikke studieforbundenes problem at Tron-utvalget ikke har oppsøkt tilgjengelig informasjon og / eller har engasjert konsulentfirmaer som ikke har hatt tilstrekkelig kunnskap om det de har fått i oppdrag å utføre.

Den historiske oversikten i kapittel tre synes vi er bra, selv om vi vet at det hos de ulike studieforbundene også er ulike oppfatninger om for eksempel begrepet folkeopplysning og folkeopplysningens verdi. Vi mener imidlertid at utvalget her har klart å beskrive historikken fram til i dag på en god og fyllestgjørende måte.

Kapittel 4.

INTERNASJONALE RELASJONER – MED HOVEDVEKT PÅ NORDEN.

Når det gjelder beskrivelsen av forholdene for studieforbundene i de andre nordiske landene, har vi gitt våre synspunkter når vi har beskrevet hvordan vi mener at utvalget har forholdt seg til mandatet. Ut over dette har vi ingen kommentarer til denne beskrivelsen.

Når det gjelder pkt. 4.1.1.3 Nordisk Ministerråd, synes vi at utredningen er alt for kortfattet og mangelfull. Vi forbauses over at utvalget ikke har lagt større vekt på dette.

For mange studieforbund, så også for oss, er det nordiske samarbeidet viktig. Vi er da også med i et nordisk samarbeid, bestående av studieforbund og lignende organisasjoner i Sverige, Danmark, Finland og Island.

Under en periode var dette et samarbeid vi kunne utvikle og som fungerte bedre og bedre. Imidlertid har regelverket for å søke om tilskudd til nordiske samarbeidstiltak blitt mer og mer komplisert, samtidig som det også oftere har blitt endret. For vårt vedkommende har dette ført til at vårt nordiske samarbeid har gått i stå. Det er også vanskelig til enhver tid å vite hvordan de bevilgende organer (mer eller mindre lemfeldig) praktiserer dette regelverket. Vi synes det er viktig å nevne ett eksempel på dette:

Vi søkte for noen år siden Nordplus Voksen om tilskudd for å kunne arrangere en større nordisk konferanse, med det flerkulturelle samfunnet som et viktig tema. Søknaden ble avslått med den begunnelse at «man bevilget ikke penger til konferanser, da det sjelden kom noe fornuftig ut av dem». Da vi påpekte at vi hadde evalueringer av våre tidligere gjennomførte nordiske konferanser, og at disse viste noe helt annet, fikk vi til svar «at vi i så fall var unntaket som bekreftet regelen og at dette var uten betydning for avslaget». Etter en nøyaktig gjennomgang av (det omfattende) regelverket, fant vi ikke noe som sa at det ikke var mulig å søke om støtte til konferanser. Da vi påpekte dette, fikk vi til svar at «avgjørelsen ikke hadde noe med regelverk å gjøre, men bygde på oppfatningene til dem som behandlet søknadene».

Vi hadde ønsket at viktigheten av det nordiske samarbeidet hadde blitt mer vektlagt i utredningen, gjerne med noen forslag til hvordan dette kunne forbedres og forenkles. For vårt vedkommende, kunne vi tenkt oss tilbake til en ordning tilsvarende den gamle blokktilskuddsordningen, gjerne kombinert med muligheten for det enkelte nordiske studieforbund til å kunne søke om støtte til egne, nordiske prosjekter (også konferanser).

Vi har ingen kommentarer til de punkter i kapitlet som beskriver andre internasjonale relasjoner og ordninger, først og fremst fordi vi ikke arbeider direkte med dette. Hovedgrunnen er at vi ikke har kapasitet til denne typen arbeid, verken når det gjelder økonomi, eller arbeidskapasitet. Dette sier da også en hel del om hvilke grupper disse ordningene favoriserer.

Kapittel 5.

STUDIEFORBUNDENES ROLLE FOR DEN ENKELTE, FOR ARBEIDSLIVET OG FOR SAMFUNNET.

Vi vil presisere at vi i våre kommentarer til dette kapitlet, i førsterekke har tatt utgangspunkt i vårt eget arbeid.

Når det gjelder punkt 5.1. «Samfunnspolitiske utfordringer og studieforbundenes rolle», mener vi at vi i høyeste grad ser slike utfordringer og vår rolle i disse. Ikke minst er dette beskrevet i vår formålsparagraf som delvis er gjengitt på side 126 i utredningen. Vi vil gjerne bli tatt alvorlig i vårt arbeid med, så langt det overhodet er mulig, å oppfylle disse formålene og målsettingene. I og med de kutt som studieforbundene har opplevd (og, så langt, gjennomlevd) har vi en sterk følelse av at vi fra ulike myndigheter side ikke blir sett på som seriøse aktører i samfunnslivet, og at de mener at private og kommersielle aktører like godt kan ta vår rolle.

Gjennom vårt samfunnrettede arbeid, ser vi også at det er mange grupper som faller utenfor, i tillegg til de grupper som nevnes i utredningen. Dette kan for eksempel være boligløse og boligtrengende, mennesker med psykiske problemer, fengselsinnsatte og mennesker med ulike typer av rusproblemer.

Men det er også mennesker med en lav selvtillit, som ikke tror seg i stand til verken å lære eller påvirke, mennesker med dårlig betalingssevne, som ikke engang har råd til de kursavgifter studieforbundene og / eller deres medlemsorganisasjoner har på sine kurs. Vi har erfart at når en kursavgift må økes på grunn av skrumpende bevilgninger, har noen valget mellom et kurs eller mat. Problemene er dessuten flere og mer sammensatt enn som så, men det vil ta alt for lang tid å gå inn på disse her.

Vi forsøker å nå de ovennevnte gruppene og de som nevnes i utredningen, gjennom å forsøke å skreddersy så mange kurs som mulig, slik at de passer til de krav og ønskemål som deltagerne har. Dette er imidlertid tidkrevende og blir ikke bedre av at vi har vært nødt til å innskrenke vårt sekretariat på grunn av manglende økonomi.

I tillegg bruker vi mye tid på oppgaver innenfor et flerkulturelt samfunn. Vi mener også at vi her etter hvert har opparbeidet oss en betydelig kompetanse. Derfor vet vi også hvor tidkrevende et slikt arbeid er, om vi skal lykkes med det på en god måte. Når utredningen nevner innvandrerbefolkningen, mener vi at det finne flere kategorier enn bare innvandrere og arbeidsinnvandrere. Vi må også skille på innvandrergrupper som har vært her lenge og derfor, og av andre grunner, er godt integrert i det norske samfunnet, spesielt sammenlignet med innvandrere som kan dårlig norsk, føler seg fremmede og fremmedgjorte i det norske samfunnet og faller utenfor av flere grunner enn at de er innvandrere. Vi får mange henvendelser fra spesielt den siste gruppa, kanskje også fordi vi primært ikke er opptatt av begrepet integrering (misbrukt av mange myndighetspersoner og politikere), men fokuserer hovedsaklig på inkludering og likestilling, altså demokrati.

De seneste årene har vi derfor bidratt til at flere innvandrergrupper har klart å stifte egne foreninger og skolert seg i ulike typer av organisasjonsarbeid og -drift. Kanskje er det farlig å nevne at vi klarer dette uten å verken ha tid eller penger til det. Da blir det kanskje vurdert slik at det skal være en selvfølge at vi skal utføre slikt arbeid vederlagsfritt.

De innvandrergrupper vi primært arbeider med, har i hvert fall ikke økonomi til å godtgjøre oss. Da vi for

et knapt år tilbake søkte IMDI om kr. 50.000 til å få dels kompensert for dette arbeidet, dels for å få ferdigstilt blant annet nødvendig og tilpasset kursmateriell, fikk vi avslag på dette med den begunnelsen at vi ikke kun arbeidet med dette, men også med «andre ting». Vi har to ganger tidligere også søkt om pedagogiske utviklingsmidler til noe av dette arbeidet, hver gang med avslag uten nærmere begrunnelser. Så lemfeldig fungerer altså forvaltnings-Norge. Vi synes at det er på sin plass å i hvert fall nevne dette i vårt høringsvar.

Når det gjelder pkt 5.5.3, vil vi få påpeke noen faktafeil:

For det første er ikke samene en nasjonal minoritet, slik det kan forstås av teksten i utredningen. Samene har i Norge status som urfolk, noe som gir dem en del andre rettigheter enn de nasjonale minoritetene, rettigheter som blant annet er nedfelt i internasjonale avtaler.

For det andre er taterne / romanifolket ikke nevnt som en nasjonal minoritet, noe de er. Se bl.a. Stortingsmeldinga om nasjonale minoriteter. Denne nasjonale minoriteten er også den som har blitt hardest rammet av storsamfunnets assimileringsspolitikk overfor de nasjonale minoritetene. Dette er det også aksept for hos de andre nasjonale minoritetene. Mange kaller den politikken for forsøk på folkemord – og fyller også en del internasjonale kriterier for dette. Derfor mener vi at nasjonale minoriteter burde komme inn under begrepet særlige målgrupper, da mange sliter med effektene av mangelfull skolegang, store psykiske problemer, dårlig selvtillit, redsel for «storsamfunnet» og andre senvirkninger på grunn av myndighetenes politikk overfor dem.

Ofte får vi høre fra politisk hold at de ønsker å vite mer om hva vi gjør, slik det også er nevnt under punkt 5.6.1. Det er på den ene siden forståelig at bevilgende myndigheter ønsker å vite hva penger går til. På den annen side kan det stilles spørsmål ved om blant annet politikere virkelig vil vite hva vi gjør og hvilken samfunnsnyttig innsats vi utfører for svært lave kostnader. Det finnes utredninger som viser dette siste. **Dessuten har vi alt for ofte et alt for sterkt inntrykk av at dette kun er noe som blir sagt for å overføre skyld og dårlig samvittighet, uten at man i realiteten er interessert i å vite hva det enkelte studieforbund virkelig gjør. Vi har gang på gang invitert både politikere og andre offentlighetspersoner til våre kontorer. Her har vi studieplaner på de kurs vi støtter. Her kan vi konkret vise hva vi legger ned av arbeid for å nå blant annet ovennevnte grupper og her kan vi også på andre måter gi den informasjon de ønsker, blant annet om hvordan vi arbeider for å hele tiden øke den demokratiske forståelsen og den demokratiske innflytelsen hos målgruppene. Så langt har ingen dukket opp, eller på andre måter vist interesse for vårt arbeid.**

Under pkt. 5.6.1. har utvalget en formulering vi synes er noe merkelig, ikke minst sett på bakgrunn av det øvrige innholdet i kapitlet: «Utvalget mener studieforbundene selv har et klart ansvar for å fornye seg, organisere seg på en effektiv måte, være oppdatert i ny teknologi og markedsføre seg for nye grupper». Ettersom det nevnes på denne måten, spør vi: **Mener utvalget at studieforbundene ikke gjør dette? I så fall tar man grundig feil.** Etter vår mening, burde (i hvert fall noen) i utvalget ha såpass stor innsikt i studieforbundenes arbeid, at de vet at det er dette vi hele tiden gjør. Bare det faktum at vi og andre studieforbund hele tiden får nye medlemsorganisasjoner, er en bekræftelse på at vi konstant når nye målgrupper. Det burde derfor i stedet blitt påpekt at vi faktisk er gode på dette, til og med uten kommersielle baktanker. Vi undres også over hvorfor ny teknologi spesielt blir nevnt i denne sammenhengen. Hva med nye demokratiseringsformer, nye organisasjonsformer, nye økonomiske løsninger, miljøengasjement og -løsninger og nytenking i forhold til pedagogikk. Har man utelatt dette til fordel for ny teknologi, fordi også dette utvalget har blitt rammet av en form for IT og teknologifundamentalisme?

Forøvrig slutter vi oss til de utfordringer som utvalget har sett – og som er gjengitt i kapitlet. Vi mener imidlertid at våre (altså studieforbundenes) bidrag er langt større enn det som blir beskrevet.

Kapittel 6.

STUDIEFORBUNDENES OPPGAVER OG ROLLE I OFFENTLIGE OG ANDRE UTDANNINGSTILBUD.

Dette kapitlet beskriver områder som er en relativt liten del av vår virksomhet. Vi overlater derfor i denne omgang til de studieforbund som har en langt større aktivitet på området, til å komme med synspunkter på dette kapitlet.

Vi vil kun formulere følgende krav, som vi dessuten mener at utvalget kunne ha problematisert:

Vi ønsker at et studieforbund skal ha mulighet til å søke om basiskompetansemidler, eventuelt sammen med en medlemsorganisasjon, uten å måtte gå (om)veien via en arbeidsgiver eller en fagorganisasjon. Slik det er i dag, diskrimineres store grupper i forhold til disse midlene. Spesielt gjelder det de som av mange ulike grunner faller utenfor arbeidsmarkedet, innvandrere som er analfabeter (spesielt kvinner) og flere lignende grupper.

Kapittel 7.

STYRING, ORGANISERING OG FINANSIERING AV STUDIEFORBUNDENE.

Vi er grunnleggende uenig i flere av formuleringene i punkt 7.1.1. Dette har vi også omtalt i våre kommentarer til pkt. 5.6.1. Vi vil dessuten tilføye:

Når utvalget mener at studieforbundenes rolle ikke er tydelig nok, framgår denne rollen av studieforbundenes formålsparagrafer. Utvalget må gjerne være uenig i disse, eller ha synspunkter på at de bør være annerledes, men de er i hvert fall tydelige nok.

Når utvalget mener at mange som deltar på kurs ikke er klar over at studieforbund er ansvarlig arrangør, er dette delvis feil, delvis en merkelig måte å argumentere på. For det første er de aller fleste deltagerer klar over hvilken **medlemsorganisasjon som er (hoved)arrangør**. Når det gjelder såkalte katalogkurs, er dette dessuten angitt på katalogen.

Vi vil også gjerne vite hva som er så viktig med at deltagerne skal være klar over hvilket studieforbund som står bak et kurs, dersom de ellers er fornøyd med kurset. **Utvalget gir ingen forklaringer på det.** I stedet kommer de med det samme gamle refrenget om at dette viser at studieforbundenes aktivitet og resultater ikke er godt nok dokumentert. Ja, kanskje for noen i utvalget, men å gjøre noe med det vil kanskje være en oppgave som kan likestilles med å lære blinde å se.

Vi synes at utvalget her kommer med alt for lettvinde og lite underbygde formuleringer. Kanskje kan det bero på at utvalget har vært nødt til å bruke tid på å sette seg inn i det saksfelt de ble satt til å utrede – og ikke brukt eller fått tid nok til det.

Vi er nødt til å påpeke, noe som utvalget også gjør, at alle kurs som gis støtte skal ha en studieplan godkjent av det studieforbund som støtter / arrangerer kurset. Her skal det blant annet angis: målgruppe for kurset, eventuelle krav til forkunnskaper, målsetting for kurset og kursets tematiske / pedagogiske oppbygging. Kanskje har utvalget likevel ikke vært klar over at studieplaner finnes, kanskje har de ikke tatt seg bryet med å gå igjennom et utvalg studieplaner fra forskjellige studieforbund?

Vi er enige i at noen deler av lov og forskrifter kan være vanskelige å forholde seg til, men dette kunne man gjort mye med uten å gå veien om være seg utvalg eller en ny lov.

Så til de konkrete målene som utvalget nevner på side 81 og 82:

- 1. Å bidra til å vedlikeholde og styrke demokratiet og legge grunnlag for den bærekraftige utviklingen ved å engasjere og utvikle aktive medborgere.*

Vi er helt enige, og jobber med dette hver dag. Det framgår også av vår formålsparagraf. I tillegg legger vi (når det er mulig) vekt på kritisk tilegnelse av kunnskaper i beste

folkeopplysningstradisjon, noe som bidrar til kritisk og selvstendig tenking – også i forhold til politiske beslutninger og, som i dette tilfellet, i forhold til diverse utvalgsarbeid initiert av det offentlige.

Hos oss kommer dette tydelig til uttrykk, dels gjennom kurs i organisasjonutvikling, -oppbygging og -skolering, samt i kurs med samfunnspolitiske temaer

2. *Å gjøre det mulig for mennesker å påvirke sin egen situasjon.*

Vi er helt enige og arbeider med dette konstant, ikke minst i forhold til å assistere ulike grupper av mennesker med å starte egne organisasjoner, samt gjennom ulike typer av selvutviklingskurs. Ulike typer av slike kurs (også for psykisk funksjonshemmede), som arrangeres av flere av våre medlemsorganisasjoner, er gode eksempler på dette. Det samme gjelder mange kurs med samfunnspolitiske temaer, der vi har eksempler på at deltagere som har gått på slike kurs også aktivt har brukt kunnskapen de her har tilegnet seg, til å påvirke sin egen situasjon, som for eksempel kurs om private reguleringsplaner, kurs i å starte samvirker osv.

3. *Å bekjempe utstøting og bidra til inkludering.*

Også her er vi helt enige. Dessuten: Etter vår mening er det så absolutt ikke studieforbundene som bidrar til utstøting, men de bevilgende myndigheter som vanskeliggjør for studieforbundene å oppfylle en slik målsetting, for eksempel gjennom innskrenkingene i mulighetene til å søke basiskomptansemidler. Vi har dessuten tidligere nevnt at en økt kursavgift for noen kan være snakk om å velge mellom kurs og mat.

Mange av våre kurs for innvandrerg grupper er gode eksempler på dette, men også kursvirksomhet for psykisk funksjonshemmede

4. *Å bidra til motivasjon og tilgang til kunnskap og kompetanse for alle og slik møte behov i et samfunn og arbeidsliv i stadig endring.*

Enig. Vi forsøker å etterkomme dette daglig, men møter hindringer i form av begrensninger som vi tidligere har omtalt, f. eks. i søkergrunlaget til basiskompetansemidlene. At vi alltid forsøker å skreddersy et kurs til deltagerens ønsker og dessuten legger vekt på deltagerstyrte kurs, er eksempler på dette at vi arbeider med å oppfylle dette målet.

5. *Å styrke kulturelt mangfold og øke deltagelsen i kulturlivet.*

Dette er også angitt i vår formålsparagraf, så vi er helt enige. Vi synes imidlertid at utvalget legger for dagen et alt for snevert kultursyn i sine kommentarer til punktet.

For vår del, er de mange kurs i sang, dans og musikk fra andre land og verdensdeler eksempler på slik virksomhet. Så langt det er mulig, forsøker vi også å oppmuntre til at slike kurs også inkluderer deltagere med norsk bakgrunn.

Når noen (også politikere) kaller slike kurs for «kun hobbykurs», er dette å minimalisere betydningen av slike kurs.

6. *Å være en selvstendig arena for læring og et supplement til offentlige utdanningstilbud for voksne.*

Dette kan vi også slutte oss til med følgende tillegg: Et studieforbund er ikke en frittstående enhet. En forutsetning for et studieforbund er at det har medlemsorganisasjoner. Derfor må vi alltid også rette oss etter de ønskemål som finnes i medlemsorganisasjonene. Vi har for eksempel valgt å ikke fokusere alt for mye på egne kurs, men i stedet forsøke å etterkomme ønskemål i våre medlemsorganisasjoner, og bidra til at de fungerer best mulig ut fra ovennevnte og andre kriterier som vi har forsøkt å løfte fram i våre svar.

Etter vår mening, er de fleste av de kurs vi støtter, kurs som det offentlige utdanningstilbudet ikke på noen måte har mulighet til å gjennomføre.

I våre øvrige synspunkter i dette kapitlet, vil vi begynne med å kommentere følgende setning i punkt 7.3.1:

«En viktig del av frivillighetsarbeidet i Norge er kulturelt arbeid.»

Vi er enige i dette, men vil tilføye at mye av det som umiddelbart kan oppfattes som kulturelt arbeid også kan ha i seg store deler av en virksomhet som kunne ha sortert under andre emneområder. Et eksempel på dette kan være en teatergruppe som velger å lage et teater rundt et tema, for eksempel genteknikk. De bruker da tid på å lære seg noe om emnet, men ettersom hovedformålet er et teaterstykke, blir alt registrert som teatervirksomhet. En grunn til dette er at det krever et merarbeid i forhold til studieplaner og utfylling av skjemaer for å synliggjøre slike ting. Det kreves også et merarbeid fra studieforbundets side for å veilede og vise hvordan dette kan gjøres. Det merarbeidet har ingen av partene ressurser til. Derfor blir det heller ikke synliggjort.

I tillegg har vi ovenfor påpekt at det er viktig å ikke undervurdere betydningen av slike kurs.

Når det gjelder organisasjonsmodeller, mener vi at den i utredningen beskrevne modell A er det overlegent beste. Vi synes at de to andre forslagene til modeller virker temmelig konstruerte og lite hensiktsmessige, spesielt om man skal ha som utgangspunkt at studieforbundene skal være en viktig del av frivillig sektor.

Vi kunne brukt mye tid på å også kommentere de andre forslagene til organisasjonsmodeller, men vil i første omgang konsentrere oss om følgende utsagn i disse:

Modell B, setningen: «I dette ligger det klare føringer fra bevilgende myndighet all den tid best mulig måloppnåelse påvirker tilskuddet.»

Til nå har vi ikke sett at myndighetene har klart å definere måloppnåelser som annet enn det som er enkelt og i tid raskt målbart. Andre typer av måloppnåelser har man ikke ønsket, eller ikke vært i stand til å beskrive eller måle. Selv om studieforbundene gis mulighet til selv å definere sine måloppnåelser, er vi sterkt i tvil om disse definisjonene vil bli akseptert av de som til slutt skal bedømme dem, altså myndighetene.

Modell B, setningen: «Studieforbundenes organisering må være så effektiv at den sikrer at minst mulig av ressursene går til administrasjon, og at mangfoldet ikke svekkes. Det kan være et spørsmål i et slikt perspektiv om tildeling via hele 20 studieforbund – som i dag – er hensiktsmessig for å sikre god drift, effektiv tildeling og støtte og oppfølging overfor det utøvende nivået som skal virkeliggjøre målene.»

Tar man dette på alvor, lurer man seg selv. I beste fall kan vi se en slik formulering som et utslag av at man kun har kunnskaper om såkalt kommersiell effektivitet.

Hvor store ressurser som går til administrasjon er også i høy grad avhengig av det regelverk myndighetene pålegger oss å følge. Det man administrativt måtte spare på å slå sammen studieforbund i form av husleiekostnader, leie av kopimaskiner og lignende, er minimalt i denne sammenheng. Det er heller ingen studieforbund som i dag vil påstå at de er overadministrerte. Virkeligheten er den helt motsatte.

Oppfølging av virksomhet og initiering av ny og viktig virksomhet krever også at det enkelte studieforbund har en så stor nærhet som mulig til sine medlemsorganisasjoner – og til den enkelte medlemsorganisasjon – som mulig. Det samme gjelder om man ønsker en så god som mulig måling og vurdering av måloppnåelse. Ettersom det i dette punktet også henvises til Sverige, er det viktig å tilføye at flere studieforbund i Sverige sliter med å kunne ha god kontakt med flere av sine medlemsorganisasjoner, noe som også kan bekreftes av disse medlemsorganisasjonene.

Vår mening er at det er gjennom utvalgets ideer om å overføre deler av forvaltning og fordeling av et tilskudd til fylkene, at vi også får de økte administrative kostnadene. Dels gjennom at et studieforbund må foholde seg til flere forvaltningsorgan enn nå, dels gjennom økte administrative kostnader i fylkene.

Modell C, setningen: «Offentlige myndigheter kan vanskelig forholde seg til et stort antall studieforbund.»

Dette er vel, mildt sagt, en påstand det ikke finnes mye dekning for. Typisk nok, finner man da heller ikke noe sted der utvalget forsøker å underbygge denne påstanden. Det kunne jo vært greit å vite hva som er vanskelig med dette, hva myndighetene skal forholde seg til osv.

Modell C, setningen: «Å bruke Vofo mer aktivt i samhandlingen mellom studieforbundene og fylkeskommunen vil trolig være ressurs sparende og effektiviserende».

Igjen en påstand uten dekning. Vofo er studieforbundenes felles interesseorganisasjon, og skal konsentrere seg om fortsatt å være det. Vi tror det vil være uheldig om Vofo skal tildeles en rolle som «vokter» for at samhandling skal skje, enten det er på nasjonalt eller regionalt nivå.

Slik det er i dag, er Vofos distriktskontorer av veldig ulik kvalitet og karakter. Om Vofo skal spille en rolle som nevnt ovenfor, krever det en kraftig økning i økonomiske overføringer til dem. Sannsynligvis vil disse midlene bli tatt fra studieforbundene, midler som sikkert kunne vært brukt på en mye bedre og like effektiv måte i det enkelte studieforbund.

Vi er altså helt imot at det legges opp til en reduksjon av antallet studieforbund, noe vi skal komme tilbake til. Vi gjentar igjen det vi alltid har ment: **Mangfold er alltid å foretrekke framfor enfold.**

Det er nettopp gjennom studieforbund som har formålsparagrafer som er tydelige, som vi også kan få en tydelig målformulering i forhold til aktiviteter, noe også utvalget er inne på.

Aldersgrensen nevnes også i dette kapitlet. Vi synes at 14-års grensen skal beholdes. Argumentene for det er at det er i denne alderen mange begynner å bli samfunnsbevisste, melder seg inn i en politisk ungdomsorganisasjon, deltar i ulike typer av konfirmasjonsundervisninger, skaffer seg hobbyer osv.

Vi kunne imidlertid tenkt oss en forenkling og mer rettferdig utforming av denne bestemmelsen gjennom at de som deltar på en virksomhet som godkjennes og støttes av et studieforbund skal ha fylt 14 år i **det året** virksomheten starter, ikke **når** virksomheten starter, slik det er nå.

Vi synes også at et minstekrav til 5 deltagere som har deltatt på 75% av timetallet er i sin orden. Det vi derimot kunne tenke oss, er en oppmyking av denne bestemmelsen, slik at man hadde et annet krav til minste antall, eller minstekrav til timedeltagelse på tiltak der f.eks. mer enn 50% arbeidet skift, eller på grunn av andre forhold har vanskeligere for å planlegge en regelmessig kursvirksomhet over en lengre tid.

Vi er også klar over at dette ville medføre en problematikk i forhold til å kontrollere dette, men mener likevel at det ville vært mer rettferdig med en slik ordning.

Vi synes det kan være positivt med et utviklingstilskudd, under forutsetning av at det enkelte studieforbund gis muligheten til selv å vurdere hva man ønsker å utvikle – og hvordan. Et slikt tilskudd må dessuten være av en slik størrelse at man unngår at mange studieforbund får avslag på sine søknader om slikt tilskudd.

Vi er **helt uenige** i at det skal gis tilskudd til fusjon av studieforbund, dels fordi vi mener at vi bør beholde (minst) det antall studieforbund vi har i dag, dels fordi det kan føre til at fusjoner inngås for å utløse tilskudd, uten at en slik fusjon er forankret i konkrete behov hos studieforbundene og deres medlemsorganisasjoner.

Når utvalget mener at modell 1 ikke gir svar på hvordan studieforbundenes virksomhet kan forankres bedre regionalt og lokalt etc., kan løsningen på dette være at man i stedet for å gi tilskudd til fusjoner, gir tilskudd til at studieforbundet kan bistå med organisasjonsutvikling og organisasjonsskolering overfor medlemsorganisasjonene. Dermed vil man også bidra til økt demokratisering på både nasjonalt, regionalt og lokalt nivå.

Vi har tidligere nevnt at vi er helt imot at deler av tilskuddet til studieforbundene skal forvaltes av fylkene. Allerede i dag ser vi at fylker (og kommuner) ikke forvalter tilskudd slik det er tenkt. Tilskudd til flere barnehageplasser er ett av flere slike eksempler.

En slik fylkeskommunal forvaltning vil også medføre en økt arbeidsmengde for både studieforbund og medlemsorganisasjoner – og dermed økte kostnader – også til opplæring.

Ikke med vår beste vilje – og vi har virkelig forsøkt – kan vi i utredningen finne noe som tyder på at en regionalisering av tilskudd skulle føre til effektivisering, mindre byråkrati, økt særpreg, større og bedre inkludering, bedre organisasjonsutvikling, bedre pedagogikk eller økt demokratisering, enn om tilskuddene i sin helhet administreres slik det gjøres i dag. Snarere tvert imot. Selv om utvalget noen steder forsøker å få det til å se slik ut, synes vi at utvalget dels motsier seg selv, dels kommer med såpass tynde argumenter for dette at de til sine tider framstår som, mildt sagt, konstruerte og fjernt fra virkeligheten.

Når utvalget i punkt 7.4.2 antyder et tilskudd til forsøks- og utviklingsarbeid innenfor prioriterte satsingsområder, synes vi dette er interessant. Det samme gjelder såkalte «frie midler». Men, når utvalget foreslår at et slikt tilskudd skal stimulere studieforbundene til å tilpasse seg krav og forventninger i omverdenen på en måte som gjør at studieforbundene kan bidra i kraft av sin egenart og læringssyn, har vi følgende bemerkninger:

Et slikt tilskudd vil være interessant kun om det er studieforbundene og deres medlemsorganisasjoner som skal definere krav og forventninger i omverdenen. Denne typen tilpassinger og definisjoner gjøres allerede i dag. Det vil altså være bra om vi dessuten kunne få tilskudd for det. En slik definisjon og tilpasning, blant annet ut fra egenart (profil) og læringssyn vil også ha mye større effekt om vi beholder de studieforbund vi i dag har, med det mangfold de representerer. Vi er av den bestemte oppfatning at færre studieforbund ikke vil føre til samme beskrevne måloppnåelse, hvis man ikke mener at det er myndighetene som skal beskrive både krav og forventninger i omverdenen, egenart og læringssyn. Det finnes dessuten en stor risiko for en slik beskrivelse fra myndighetenes side, vil være negativt subjektiv med utgangspunkt i den til enhver tid gjeldene politiske konstellasjon.

Vi kan heller ikke se at en felles bevilgningsramme som inkluderer både folkehøyskoler, fjernundervisningen og studieforbund, skulle ha noen fordeler. Dett er en modell som snarere kan være med på å sette tre viktige aktører opp mot hverandre og gjøre det vanskeligere å arbeide for egne krav, for eksempel i form av lobbyvirksomhet. Derfor går vi imot dette.

Angående utvalgets anbefalinger under punkt 7.6.1, er vi helt enige i de seks overordnede mål for studieforbundene som utvalget her anbefaler. Vi kan derimot ikke, med vår beste vilje, skjønne at utvalget påstår at dette er **nye** (vår utheving) overordnede mål. Vi mener at dette er mål som er felles for de aller fleste studieforbund i dag – og har vært det lenge.

Ny lov.

Vi har alltid vært av den mening at det ikke er behov (bortsett fra konstruerte) for en ny lov som omfatter studieforbundene. Dette har vi presisert gang på gang.

Derimot har vi sett klare behov for å endre, forbedre og tydeliggjøre **deler** av den nåværende loven.

Vi kan ikke fri oss fra følelsen av at kravet fra studieforbundenes (og ikke minst Voksenopplæringsforbundets) side om en utredning med nytt lovverk for øye, har vært et resultat av å forsøke å finne en argumentasjon for økte tilskudd, som en følge av de kraftige nedskjæringene vi har blitt utsatt for. Altså et slags konstruert lobbyargument.

Vi vil i forbindelse med dette kapitlet også kommentere forslagene til foreslåtte godkjenningskriterier for studieforbundene:

Forbundet må ha opplæring som hovedformål.

Vi er enige i dette, men kunne godt tenkt oss at man i stedet brukte ordet læring, som vi mener er mer dekkende.

Forbundet må ha et ideelt og fortjenestefritt formål.

Dette er vi enig i, selv om det må være mulig å tjene penger på en del av virksomheten, så sant denne fortjenesten tydelig pløyes tilbake i virksomhet.

Forbundet må ha en demokratisk oppbygging.

Vi er helt enige, men savner en analyse av alternative demokratimodeller.

Forbundet må rapportere et minimum kurstimer pr. år.

Om vi er enige, eller ikke, avhenger av hva som menes med minimum. Vi vil dessuten at de studieforbund som har ett eller flere partipolitiske organisasjoner som medlemsorganisasjoner automatisk skal være fritatt fra dette timetallet. Vår begrunnelse for det er følgende:

En viktig grunnsten i vårt demokrati er de politiske partiene. Derfor er det spesielt viktig at det foregår målrettet, tilpasset og kvalitetsmessig god skoloring og skoleringsmessig utvikling i de politisk partiene. Her spiller studieforbundene en viktig rolle – og det må være studieforbund som det enkelte parti selv kan velge og føle seg bekvem med, uavhengig av studieforbundets årlige timetall.

Selv om vi vet at ikke alle partier til enhver tid prioriterer egen skoloring og utvikling av denne, har de i hvert fall et studieforbund som hele tida kan være en pådriver for dette, og som de hele tida kan få nødvendig pedagogisk kompetanse og annen hjelp hos, og på den måten de ønsker, når de innser at noe må gjøres på skoleringsfronten.

Vi vil altså sterkt motsette oss en ny lov som fører til at studieforbund med politiske partier som medlemmer må legges ned, eller fusjonere med andre studieforbund.

Ettersom samene har status som urfolk og dermed også omfattes av en del internasjonale avtaler og konvensjoner, mener vi at de studieforbund som har en eller flere samiske medlemsorganisasjoner også må omfattes av det ovennevnte.

Forbundet må ha virksomhet over hele landet.

Om man med hele landet mener virksomhet i alle fylker, er vi uenige. Derimot kan vi se for oss at det blir satt et krav om for eksempel virksomhet i minst halvparten av landets fylker, inklusive Svalbard, med unntak for de samiske studieforbundene.

Forbundet må ha studieforbund i navnet.

Greit nok, men det må ikke føre til at et studieforbund som for eksempel Arbeidernes Opplysningsforbund må foreta et konstruert bytte av et navn som er godt innarbeidet, med de ekstra kostnader og andre problemer dette eventuelt vil føre med seg.

Forbundet må ha regional forankring.

Vi er usikre på hva man mener med regional forankring. Det er tydelig at utvalget ikke har kunnskap om, eller har tatt inn over seg de resultater som nyere organisasjonsforskning har kommet fram til, blant annet at flere og flere frivillige organisasjoner operer med en sentral organisasjonsdel og mange medlemmer rundt om i landet som er direkte tilknyttet hovedorganisasjonen, uten at man har en tradisjonell fylkes- eller kommuneorganisasjon. Likevel klarer mange av disse organisasjonene å i perioder sette igang viktige aktiviteter på studie- og skoleringsområdet både regionalt og lokalt. En egen «pott» til organisasjonsutvikling og -bygging, kanalisert gjennom studieforbundene, slik vi tidligere har foreslått, kan være en bedre løsning og dessuten gi medlemsorganisasjoner (altså frivillig sektor) mulighet til utvikling.

Vi mener derfor at man må kunne akseptere at en virksomhet i et fylke også viser til en regional forankring, selv om studieforbundet kun har en kontaktperson i fylket. Det gjelder sikkert for flere studieforbund, at om de på kort tid og uten kompensasjon skal bygge opp egne, fylkesvise kontorer

og / eller organisasjoner, vil det kreve alt for store administrative og økonomiske ressurser.

Forbundet må ha et minimum antall medlemsorganisasjoner.

Her ønsker vi et unntak for de samiske studieforbundene, med de samme argumenter som ovenfor. Dessuten bør et slikt minimumsantall ikke være for stort, for eksempel tre, som utvalget nevner. Langt viktigere er det at studieforbundenes organisasjoner er demokratiske, frivillige organisasjoner. En avveining må imidlertid gjøres i forhold til stiftelser som, i henhold til den seneste stiftelsesloven, også kan fungere representativt demokratisk, når de gjør det.

Kapittel 8.

MÅLVURDERING OG KONTROLL AV STUDIEFORBUNDENES VIRKSOMHET.

Vi er fullstendig enige i at all virksomhet som mottar offentlig støtte, også skal være gjenstand for offentlig kontroll, ut fra gitte regler der målvurdering også kan inngå.

Vi synes imidlertid at avsnittet i hovedsak konsentrerer seg om enkle, målbare kriterier, og ikke tar hensyn til resultat som ikke kan måles på en enkel måte, eller kun kan måles over tid. **Det hadde derfor vært bra med egne midler til prosjekter for evaluering av virksomhet i studieforbundene.**

Så må vi dessuten gjenta:

Vi forbauses igjen over første setning i punkt 8.1.1: «Målene for studieforbundene har framstått som noe uklare».

Vi tror som sagt ikke det er mulig å lære blinde å se. Vi mener dessuten at de som ser uklart, bør skaffe seg sterkere briller. Studieforbundenes mål er klart gjengitt i deres formålsparagrafer. Dessuten er vedlegg 2 i utredningen tydelig på samtlige studieforbunds individuelle mål.

I noen avsnitt i utredningen peker utvalget på at studieforbundene utfører en viktig og bra jobb. Det ville vel vært vanskelig å mene dette, uten å samtidig se hva studieforbundene gjør, hvordan de gjør det, hvorfor de gjør det og det enkelte studieforbunds målsetting med og resultat av dette.

Forøvrig mener vi at vi på andre steder i vårt svar har tatt for oss øvrige deler i dette avsnittet.

Kapittel 9.

ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER.

Vi har spesielt vurdert punkt 9.4. og har følgende synspunkter:

Når utvalget mener at det vil gi samfunnsøkonomiske (positive – vår merknad) effekter å satse på en videreutvikling av studieforbundene, er vi enige i dette. **Vi vil imidlertid legge til at vi tror det vil gi de beste effektene om man satser på de studieforbund som i dag eksisterer og ikke lar seg narre til å tro at en reduksjon av antallet studieforbund vil gi like store, eller større, effekter. Dessuten er det slik, at studieforbundenes virksomhet allerede i dag gir store samfunnsøkonomiske effekter og andre store samfunnsmessige gevinster.**

Vi er helt enige i innholdet i de 5 strekpunktene og mener vi at det er dette vi hele tida har som utgangspunkt for vår virksomhet, noe vi deler med mange andre studieforbund. Vi mener dessuten at vi gjør dette i det minste like bra, lang mer kostnadseffektivt og mer inkluderende, enn om det offentlige, eller kommersielle aktører skulle tatt seg av dette alene.

Vi kan slutte oss til utvalgets formulering om at man har pekt på noen **marginale** (vår utheving) muligheter for forbedring i tydeliggjøring av måloppnåelse.

ØVRIGE, GENERELLE KOMMENTARER.

I den første, offentlige presentasjonen av utredningen, pekte utvalgets leder på at man sto samlet bak innholdet i utredningen. Vi har en sterk (noen ville kanskje sagt ubehagelig) opplevelse av at dette er på grunn av at man har tillempet et såkalt viskelærersprinsipp, altså at man ikke har tydeliggjort hva man har vært uenige om og hvorfor man har vært det, men i stedet konstruert en hel del enigheter, som ikke har basis i en konsensusenighet. Kanskje hadde vi vært bedre tjent med at utredningen hadde tydeliggjort også hva man var uenig om. Det er ikke alltid slik at dissenser (flertalls- og mindretallinstillinger) i en offentlig utredning forringer kvaliteten og innholdet, noen ganger tvert imot.

Det kan se ut som om utvalget noen steder i utredningen forutsetter at vi skal ha færre og større studieforbund. Slike synspunkter har vært framført fra ulikt hold tidligere. Det alle disse «synspunktene» i forhold til en reduksjon av studieforbundene har til felles, er at de manglerklare og konkrete argumenter for hvorfor dette skulle være til fordel for studieforbundene, medlemsorganisasjonene, frivillig sektor generelt, deltagerne, pedagogikken, en positiv samfunnsutvikling og samfunnsøkonomien. Det virker heller ikke som om man har vurdert dette opp mot de klare ulempene med såkalt stordrift. Den senere tida, ikke minst konklusjonene til FNs klimapanel, viser at også vårt samfunn står overfor store utfordringer og i verste fall store omveltninger. Vi er overbevist om at et mangfold i den situasjonen er å foretrekke, også når det gjelder studieforbundene.

Om færre studieforbund skal bli en realitet, må dette utvikles av studieforbundene selv og på egne premisser.

SOs synspunkter angående deler av Tron-utvalgets mandat.

Studieforbundets historikk, med vekt på den senere tid og i lys av samfunnsutviklingen, bl.a. innen teknologi og endring og vekst i opplærings- og utdanningsaktivitet.

SO ble startet i 1975 i, nesten samtidig med partiet SV. I denne forbindelse ble det i dette miljøet diskutert om SV skulle satse på å ha et eget studieforbund, eller om man skulle søke om medlemskap i et annet studieforbund, der AOF var det mest aktuelle. Hovedårsaken til at man den gang valgte å ha et eget studieforbund, var at mange mente at AOF dels var i ferd med å skusle bort vesentlige deler av den folkeopplysningstanke man syntes var viktig i disse miljøene, dels at man mente at et eget studieforbund ville være bedre i stand til å ivareta de lærings- og kunnskapsbehov man hadde i de relevante miljøene, både når det gjaldt innhold, men også form.

I sine første år utga SO en hel rekke bøker og hefter, hvorav noen ble viktige også utenfor miljøet. Et eksempel på dette er boka «Halve jorden» av Torhild Skard. Det ble også gjennomført en mengde studieringer, der formen var frie, åpne og kritiske diskusjoner rundt ideologiske temaer og konkrete politiske (samfunnsmessige) temaer, som for eksempel miljø, forholdet til «den tredje verden», fredspolitikk, miljøspørsmål demokratispørsmål m.m.

På flere steder ble det også gjennomført kurs der man forsøkte å fange opp interesserte utenfor «egne rekker», som for eksempel kurs i sykkelreparasjon, kurs lokal arbeiderhistorie, kurs i lokale og regionale miljøtiltak og mange flere.

Ganske tidlig knyttet de, på den tiden, mange sosialistiske kor seg også til studieforbundet. De som fortsatt eksisterer er fortsatt medlemmer i studieforbundet. Flere bokcaféer var på denne tiden også knyttet til studieforbundet på ulike måter.

Å beskrive et studieforbunds historikk (også SOs) med vekt på den senere tid, er vel i seg en selvmotsigelse. Da må man i så fall bruke mye plass på å beskrive utviklingen av studieforbundet steg for steg, fram til i dag. Det gjelder både hva som har fungert bra og hva som har fungert mindre bra. Vi mener derfor at det er bedre å direkte beskrive studieforbundet slik det er i dag. Det bør likevel legges til at SO i løpet av hele sin historie har lagt stor vekt på å videreføre de viktige tradisjonene i vår definisjon av begrepet folkeopplysning. Det gjelder såvel prioritering av virksomhetsområder som de pedagogiske prinsippene, selv om vi underveis har forbedret og tydeliggjort vår formålsparagraf og fått mange flere medlemsorganisasjoner.

Derfor mener vi at den samfunnsutvikling som nevnes i forbindelse med hva utvalget skal beskrive, nemlig teknologi, samt endring og vekst i opplærings- og utdanningsaktivitet, blir av noe spinkel eller underordnet betydning. Det er hvordan SO forholder seg til medlemsorganisasjonenes, enkeltmenneskers og grupperes behov for og ønske om kunnskap og hvordan de selv mener at de på den beste måten kan tilegne seg disse kunnskapene, som er viktig for oss.

Dessverre settes det alt for stort ensidig fokus på for eksempel teknologiske og andre nærliggende ferdigheter. IT ser ut til å ha blitt ett mantra. Samtidig har veldig mange mennesker et stort behov for å skaffe seg kunnskaper om hvordan samfunnet fungerer lokalt, regionalt, og også i et internasjonalt perspektiv, hvem som har ansvar for hva, demokratiske rettigheter og så videre, men også kunnskaper som gjør at de bedre kan utføre sin hobby eller utvikle seg selv på andre måter og dermed bli stimulert til andre aktivitetsområder. At slike kunnskaper, og muligheten for å skaffe seg dem, ofte neglisjeres og ses på som mindre viktige, er noe vi mener å oppleve alt for ofte. Som et av mange eksempler på dette, er de begrensede områder som basiskompetanseprogrammet gir støtte til. For en polsk snekker kan det ofte være like viktig, om ikke viktigere, å skaffe seg basiskompetanse om hvordan arbeidslivets lovverk fungerer og hvilke rettigheter man har som arbeidstager i Norge, som å skaffe seg de kunnskaper som andre, ofte ulike varianter av makthavere, mener er relevante. Vi mener derfor at vi, selv om vi også har fulgt med i samfunnsutviklingen og tilpasset oss den, likevel kan bygge blant annet vår formålsparagraf på andre faktorer som fortsatt eksisterer og er like relevante nå som tidligere.

Studieforbundets organisering og virksomhet i dag.

Organisering.

Vårt studieforbund har i dag litt i overkant av 30 medlemsorganisasjoner. Ved første øyekast, kan det se ut som om disse medlemsorganisasjonene spriker med hensyn til virksomhetsområder. Alle våre medlemsorganisasjoner har imidlertid en viktig ting felles: de har meldt seg inn i SO på bakgrunn av vår formålsparagraf. Derfor er de også med på å uttrykke et mangfold i formålsparagrafen, både hva angår den enkelte medlemsorganisasjons virksomhetsområde og hva angår den enkelte medlemsorganisasjons studie- og kursvirksomhet.

Vårt studieforbunds høyeste organ er representantskapet, som består av 25 representanter. Disse fordeles blant medlemsorganisasjonene ut fra organisasjonens medlemstall og innrapportert studietimetall i foregående år, der studietimetallet teller dobbelt. En medlemsorganisasjon som ikke oppnår en egen representant, kan møte med en observatør som har talerett. Dersom en medlemsorganisasjon ikke møter, eller møter med færre representanter enn hva de har blitt tildelt, gis forslags- og taleretten til frammøtte observatører, i den rekkefølge disse ligger nærmest å ha en representant.

Representantskapet godkjenner årsmelding, årsregnskap, forslag til virksomhetsplan og budsjett. I tillegg behandler de eventuelle innkomne forslag og velger styre.

Vårt styre består av syv ordinære representanter og minst fire vararepresentanter, valgt i nummerert rekkefølge. Samtlige vararepresentanter får tilsendt alle møteinnkallinger og sakspapirer til disse. De kan også møte på alle styremøter med talerett. Om et ordinært styremedlem er fraværende, gis forslag- og stemmeretten til frammøtte vararepresentanter, i den rekkefølge de er valgt. Samtlige styre- og varamedlemmer velges for ett år av gangen. Det samme gjelder leder og nestleder.

Vi vil også legge til at styret skal bestå av minst 40% av ett kjønn, både når det gjelder ordinære representanter og vararepresentanter. Dette er vedteksfestet. I tillegg legger vi stor vekt på at det i styret også skal sitte personer med såkalt fremmedkulturell bakgrunn. Det har det da også gjort de ti seneste årene. I dag utgjør disse også 40% av styre- og varamedlemmer totalt.

Virksomhet.

Vår virksomhet kan i hovedsak deles inn i følgende områder:

- tilrettelegging av kursvirksomhet i våre medlemsorganisasjoner og administrering av økonomisk støtte til denne, inkludert godkjenning av studieplaner og kontroll av innsendte kursskjemaer
- bistå våre medlemsorganisasjoner med ulike typer av utviklingsutvikling, eller annen adekvat bistand og hjelp, for eksempel til å skrive søknader, finne fram til finansieringskilder o.l.
- egne prosjekter, ofte med basis i medlemsorganisasjonenes behov
- utgivelser av bøker og hefter i samarbeid med, eller med utgangspunkt i ønsker fra, våre medlemsorganisasjoner
- egne prosjekter og egne kurs og konferanser vi mener bidrar til å realisere hele, eller deler av vår formålsparagraf
- så langt som mulig, bistå med hjelp og støtte til andre grupper, når vi mener dette ligger innenfor intensjonene i vår formålsparagraf.

Når det gjelder første strekpunkt, vil vi få komme med følgende tilleggsbemerkning:

Enten vi betaler ut en krone eller hundre kroner i timestilskudd til våre medlemsorganisasjoners kurs- og studievirksomhet, går det med samme mengde administrativt arbeid pr. registrert og utbetalt time.

Merparten av dette arbeidet er vi pålagt i henhold til Lov om voksenopplæring og lovens forskrifter, noe vi synes er helt på sin plass. På grunn av de seneste års store kutt i statsbudsjettet, er vi imidlertid nå i den situasjon at vi bruker mer penger på å administrere dette, enn hva vi bruker til å dele ut til godkjente kurs, til tross for at vi har nedbemannet administrasjonen til langt under det som er forsvarlig i forhold til arbeidslivets lov- og regelverk. Dette mener vi er høyst urimelig, og sannsynligvis noe de bevilgende myndigheter ikke har tenkt på.

Kort sammenligning av den norske modellen for studieforbund med andre nordiske land.

Hovedproblemet her er vel at det er helt umulig å kort sammenligne studieforbund i Norge med andre nordiske land, da det finnes både likheter, men også store forskjeller. Det er også et spørsmål om man skal sammenligne organisasjonsmodeller, lovverk eller økonomiske betingelser.

Sammenligner man for eksempel med Sverige, synes vi at det mest iøynefallende er den enorme forskjellen i offentlige bevilgninger til studieforbund. Vi har mange ganger spurt oss hva det er de svenske studieforbundene gjør – og som fører til de langt større tilskudd de har over statsbudsjettet – som ikke de norske studieforbundene gjør. Ut fra den kunnskap vi sitter med, arbeider både de svenske og de norske studieforbundene ganske likt, bortsett fra at de i Sverige har en mye større mulighet til å både utvikle og mangfoldiggjøre sin virksomhet på grunn av en betydelig bedre økonomi.

I Danmark er det enklere å starte et studieforbund enn hva det er i både Norge og Sverige. Det betyr at et studieforbund kan være betydelig mindre enn hva de kan i både Norge og Sverige. Vi har alltid undret oss over hvilke kriterier som en gang lå til grunn for de krav til årlig timetall som i dag kreves for et studieforbunds eksistens. Erfaringsmessig mener vi dette har ført til at noen studieforbund «sloss» med hverandre om både medlemsorganisasjoner og registrerte studietimer. Det hadde vært mye mer fornuftig om det hadde blitt stilt krav til et minimum antall medlemsorganisasjoner i det enkelte studieforbundet – og at dette kravet ikke burde være større enn at også de studieforbund som er klart knyttet til et politisk parti, kunne fortsatt sin eksistens.

Det er viktig at studieforbund har mulighet til å velge sin egen profil. Det vil de kunne ha med ovenstående løsning. Begrenser man lenge nok mulighetene til mangfold, fører det før eller senere til enfold. Det er verken studieforbundene eller deres medlemsorganisasjoner tjent med, heller ikke det offentlige. Vi kan derfor ikke se noen fordeler med et fåtall studieforbund, snarere tvert imot.

Det er mye bra i den norske modellen for studieforbund. Ofte når man diskuterer de lover og forskrifter som må følges, henger man seg opp i relative bagateller som minste påkrevde timetall, deltagertall og aldersgrense for at vi skal kunne gi støtte til virksomhet i medlemsorganisasjonene. SO mener at det i stedet bør fokuseres på andre og mer vesentlige faktorer: Hva menes med at et studietiltak skal være bekjentgjort og åpent for alle interesserte? (noe man ikke har i Sverige). Hva er meningen med å vekte studietimer med lærer dobbelt av andre studietimer – og hvilken pedagogisk tankegang ligger det i dette? Finnes det noe pedagogisk eller samfunnsmessig fornuftig i å sette et såpass gjennomsnittlig høyt timetall for et studieforbunds eksistens? På denne måten kunne vi ramse opp en hel del andre faktorer som sjelden, eller aldri, blir gitt oppmerksomhet – og dermed heller aldri debattert.

Studieforbundets samlede finansiering, herunder statens styring og finansiering.

Vår finansiering består av følgende:

- finansiering over statsbudsjettet, som utgjør den absolutt største andelen
- finansiering via prosjektmidler, i form av den relativt lille andel vi kan beregne til administrasjon
- finansiering ved salg av egenprodusert litteratur, som også krever en ikke ubetydelig innsatskapital
- finansiering ved hjelp av egne kurs, som også er relativt liten da vi stort sett holder kurs for organisasjoner og grupper med lav betalingsevne
- medlemskontingent som er lav, av samme grunner som nevnt ovenfor.

Vi har alltid hatt som målsetting at så mye som mulig av våre midler skal gå til studievirksomheten (aktiviteten) i våre medlemsorganisasjoner. Derfor har vi også, når statstilskuddet har sunket så drastisk, dels prioritert å skjære kraftig ned på de administrative kostnadene, dels brukt av vår egenkapital og andre inntjente midler for å holde tilskuddsnivået på et så akseptabelt nivå som overhodet mulig. Hovedårsaken til dette er at vi mener at den studie- og kursvirksomhet våre medlemsorganisasjoner

driver, har en viktig samfunnsnyttig funksjon.

Når det gjelder statens styring, er problemstillingen noe utydelig. Vi er enige i at det må finnes en styring med bruken av midlene fra staten. Det gjøres i dag ved hjelp av lovverket og forskriftene, samt gjennom krav om innsending av kursstatistikk, revidert årsregnskap og årsmelding.

Om man derimot med begrepet styring mener at staten skal styre hva studieforbundene skal drive med, hva de skal prioritere og lignende, er vi ikke enig i begrepsbruken. En slik styring foregår i dag gjennom for eksempel tilskudd til særlige målgrupper. Slike spesielle målgrupper kan sikkert defineres både bedre og bredere. Men, slike tilskudd må også komme i tillegg til det tilskudd som skal gå til studievirksomhet i medlemsorganisasjonene. Det vil i så fall være opp til det enkelte studieforbund å både velge og prioritere slike innsatsområder.

Om man derimot mener at statens styring skal bety at staten skal «instruere» studieforbundene i hva de skal arbeide med – eller ikke arbeide med – er vi dypt uenige. Studieforbundene er selvstendige og demokratiske organisasjoner, og skal i hovedsak arbeide med det våre medlemsorganisasjoner ønsker.

Studieforbundets rolle for den enkelte, for arbeidsliv og for samfunnet i et bredt perspektiv knyttet til kultur, folkeopplysning, deltagelse og demokrati, integrering og inkludering.

Å beskrive ovenstående punkt på en nøyaktig og tilfredsstillende måte, vil være så godt som en egen avhandling. Vi vil likevel forsøke oss på en kortfattet sammenfatning punkt for punkt, selv om disse også i stor grad overlapper hverandre.

For den enkelte.

Både når det gjelder utforming av studieplaner for kurs i medlemsorganisasjonene og utforming av innholdet i de kurs vi selv holder, legger vi stor vekt på å ta hensyn til deltagerens behov i forhold til både innhold og pedagogisk gjennomføring. På den måten får deltagerne på det enkelte kurs være med på å påvirke det kurs de skal gå på, altså behovsbasert og demokratisk deltagerstyring. Indirekte vil da også den enkelte deltager (på sikt) både tenke igjennom og lære seg hvordan man kan påvirke sin egen læresituasjon og hvilke fordeler det kan ha.

Vi har også utallige konkrete eksempler på at enkeltpersoner gjennom å delta på kurs i vår eller en medlemsorganisasjons regi, har klart å skaffe seg et yrke, delta mer aktivt i samfunns- eller organisasjonslivet, få økt selvtillit, eller økte muligheter til å forme sitt liv. Om ønskelig, kan vi gi konkrete og dokumenterbare eksempler på dette. Det gjelder eksempler fra både arbeidsliv, organisasjonsliv, kulturliv og øvrig samfunnsliv. Vi kommer gjerne tilbake til slike eksempler, da det vil ta alt for stor plass å beskrive dem her. Vi vil imidlertid få gi noen korte eksempler på dette:

- For noen år siden dukket en ung (under 20 år) jente med utenlandsk opprinnelse opp på et organisasjonskurs for innvandrere, arrangert av SO. Vedkommende ble såpass inspirert av dette at hun kom tilbake på flere kurs med organisasjonsarbeid og -utvikling som tema, samt begynte å ta på seg tillitsverv i organisasjoner hun var medlem av. I dag er hun ansatt som organisasjonsmedarbeider i en av Norges største frivillige organisasjoner.
- En mann helt i begynnelsen av tyveåra, arbeidsløs, uten fast bopel og med en del sosiale problemer fra barneskolen av, deltok sammen med noen venner med lignende bakgrunn, på et kurs i SO regi om å lage bosamvirkelsesninger. Vedkommende fortsatte med å delta på noen kurs i dels organisasjonsarbeid, dels økologi i landbruket. Vedkommende og noen av hans venner har laget et eget bosamvirke, de leier et lite småbruk sammen og han har jobb på en nærliggende økologisk gård.
- I midten av 90 åra, fikk SO flere henvendelser fra yngre mennesker som hadde lyst til å lage film og / eller teater. Vi sørget for at det ble utviklet en rekke studieplaner for dette og satte igang flere studieringer for de som henvendte seg til oss. Flere av disse deltagerne laget etter hvert egne kortfilmproduksjoner som ble vist på kortfilmfestivaler, noen av dem med god omtale. Mange av de som deltok på disse studieringene har på ulike måter fortsatt å arbeide med film og / eller teater. Noen av dem har også laget egne helaftens spillefilmer, som med suksess har gått på norske kinoer, andre

har kommet inn ved velrenommerte film- eller teaterskoler i utlandet.

- I 2001 fikk vi en henvendelse fra en gruppe stort sett yngre mennesker med visjoner om en «annen livsstil». Vi laget og medvirket i en kursserie for dem som i hovedsak gikk ut på hvordan man kan kjøpe eiendom, finansiere dette, starte landbruksvirksomhet og også få finansiering til dette, alternative organisasjonsmodeller og vedtekter for dette, økologisk tenking og andre relevante temaer. Resultatet av dette arbeidet heter i dag Hurdal Økologiske Landsby, der det bor nesten 50 barn og voksne, hvorav de fleste har bygget sine egne økologiske hus. Landsbyen drives som et samvirke, med et tilnærmet konsesusdemokrati. De driver også et økologisk landbruk og en liten butikk med tilsvarende produkter. Hvert år har de flere studiebesøk.

Selv om de ovennevnte eksemplene også har et perspektiv knyttet til arbeidslivet, mener vi at resultatet først og fremst er viktig for den enkelte, men også får et mangfoldig samfunnsliv.

For deltagelse og demokrati, integrering og inkludering.

Vi vil her peke på to viktige arbeidsområder for SO, der vi også mener at vi sitter inne med stor kompetanse, nemlig organisasjonsbygging, organisasjonsutvikling og organisasjonsskolering, samt det flerkulturelle Norge.

Det er en kjensgjerning at de frivillige organisasjonene gjennom lang tid har vært et viktig bidrag når det gjelder menneskers muligheter for å bli hørt i saker som berører dem, og for å kunne utøve og utvikle sine interesser og ferdigheter. Det er også gjennom de frivillige organisasjonenes studie- og kursvirksomhet, og som støttes av studieforbundene, som mange har skaffet seg kunnskaper om samfunnet og om andre emner de er opptatt av, selv om slike kunnskaper ikke alltid, kanskje sjelden, kan måles. Dermed har også de frivillige organisasjonene bidratt til en utvikling av demokratiet og til en utvikling av den enkeltes mulighet til deltagelse på flere områder i samfunnslivet.

Fortsatt er det mange (og nye) grupper med spesielle behov som bedre kan synliggjøre seg gjennom å organisere seg. Innvandrere er et av flere eksempler på slike grupper, men det finnes også et slikt behov blant bostedsløse, boligtrengende, tidligere rusmisbrukere, tidligere straffede, mennesker med psykiske problematikker, eller andre grupper med klare behov eller holdninger og som vanligvis faller utenfor det mer A-4 pregede samfunnet.

I løpet av de seneste åra har SO brukt en hel del tid og andre ressurser på å bidra til at slike organisasjoner og foreninger startes, bygges opp og / eller utvikles, og til å gi både tillitsvalgte og medlemmer i disse organisasjonene relevant skolering med utgangspunkt i deres egne behov. Vi mener at den økonomiske støtte vi i tillegg gir til annen kursvirksomhet i disse organisasjonene, sammen med den spesielt tilrettelagte og deltagerstyrte organisasjonsskoleringen vi har stått til tjeneste med, i aller høyeste grad også har bidratt til både integrering og inkludering. Samtidig, som vi har påpekt ovenfor, mener vi at denne typen av virksomhet også bidrar til å utvikle demokratiet både på lokalt, regionalt og nasjonalt og personlig plan.

Folkeopplysning.

Etter vår mening, kan begrepet folkeopplysning kort sammenfattes på følgende måte:

Enhver skal kunne, helst i samarbeid med andre, ha mulighet til å tilegne seg de kunnskaper de ønsker, på den måten de selv ønsker, både når det gjelder form og innhold, og der erfaringsbasert og teoretisk kunnskap er sidestilt, både i egen lærings situasjon og om man ønsker å formidle kunnskap til andre.

Derfor mener vi også at studieringer for mange ofte kan være en like god læringsarena som lærerstyrt undervisning, der innhold og form ofte er utviklet av andre enn de som skal lære.

SO forsøker å ta vare på folkeopplysningsbegrepet slik vi oppfatter det, gjennom å bidra med den kompetanse vi har, både når det gjelder utvikling av egne studieplaner, godkjenning av studieplaner for kurs i medlemsorganisasjonene og når det gjelder annen rådgivning og veiledning i forhold til kursvirksomheten i medlemsorganisasjonene.

For en del år siden utviklet SO også et materiell for skolering av studieringledere, der

folkeopplysningspedagogikken og -tanken sto sentralt. Vi har lenge hatt ambisjoner om å revidere og forbedre dette opplegget, men har verken økonomiske midler eller andre ressurser til det. De gangene vi har søkt om midler til dette, eller til å utvikle en komplett «lærebok» om å starte en organisasjon og drifte denne, der også kunnskap om alternative organisasjons- og demokratimodeller skal inngå sammen med eksempler fra virkeligheten, har vi fått avslag på søknadene.

For samfunnet.

Gjennom sin virksomhet når alle studieforbund, også SO, ut til deltagere som ellers ikke nås av andre utdannings- og opplæringsinstitusjoner. Ettersom studieforbundene også er demokratiske organisasjoner vil det være formålsparagrafer, medlemsorganisasjonenes behov og ikke kommersialitet og annen lønnsomhet som styrer virksomheten. Dermed har også studieforbundene en større mulighet til å drive nyskapende virksomhet uten å skjele til lønnsomheten. For SOs vedkommende er vi konsekvent opptatt av at all virksomhet skal være formålsbasert og at dette formålet skal ligge innenfor vår formålsparagraf. Det betyr at vi sier nei til forespørsler om oppdrag om det viser seg at målsettingen hos de som spør bryter med vår formålsparagraf, uansett størrelsen på tilbudt honorar. Altså en klar ikke-kommersiell profil.

I tillegg er studieforbundene med på å finansiere den delen av virksomheten i frivillig sektor som ellers ikke får tilskudd fra det offentlige, som for eksempel skoleringsdelen. De er også med på å kvalitetssikre denne. En del av denne virksomheten dreier seg også om kulturvirksomhet. Det er altså ikke uten grunn at mange studieforbund i forbindelse med de kraftige nedskjæringer vi har hatt i statsbudsjettet, uttalte at et av mange negative resultat av dette ville bli 17 mai feiringer uten kor og korps. Slike spådommer kan lett overføres til mange andre deler av samfunnslivet som vi i dag ser på som selvfølgelige, og som studieforbundene er en viktig del av.

.... om det er hensiktsmessig å overføre tilskuddsforvaltningen..... fra statlig til regionalt nivå.

Vårt enkle svar på dette er et klart NEI. Etter vår mening vil det være det absolutte dødsstøtet for mange studieforbund. Vår argumentasjon for det er følgende:

En overføring av tilskuddsforvaltningen fra statlig til regionalt nivå vil for det fleste studieforbund medføre et merarbeid som ikke lar seg gjennomføre administrativt med den bemanning studieforbundene har i dag. Nå rapporteres virksomheten kun til Vox og SSB. Vi tør ikke tenke tanken på å måtte behøve å rapportere til flere regioner og utføre det merarbeid som en regionalisering av tilskuddsvirksomheten ellers måtte føre til. Alle våre tillitsvalgte i fylkene utfører i dag sitt arbeid på frivillig, ulønnet basis. Det vil altså ikke være mulig å få disse til å utføre ennå mer gratisarbeid. Dessuten er vi redede for å miste muligheten til å bruke midler til å stimulere til aktivitet i regioner med lav aktivitet, om vi kun skal være avhengige av regionalt rettede midler til dette.

I SO foregår i dag all godkjenning av kursvirksomheten (studieplaner etc) i studieforbundet sentralt. Dette ser vi som en klar fordel for vårt vedkommende, dels fordi vi dag får en likebehandling av alle søknader om godkjenning av kurs, dels fordi vi da bedre kan kvalitetssikre virksomheten, herunder gjennomføring av kontrollrutiner for å forhindre misbruk. Dette ønsker vi å fortsette med, uten å være nødt til å delegere dette til regionale ledd i organisasjonen.

I dag er det også flere fylker og kommuner som ikke har egne tilskuddsordninger til studieforbundenes virksomhet. Det sier noe om hvor sparekniven har kuttet først. Vi ønsker ikke å overføre ennå mer av denne muligheten til noen regioner, men mener at det skal være et statlig ansvar at studieforbundene direkte over statsbudsjettet får tildelt midler. Så kan vi heller være med på en diskusjon om kriteriene for disse tildelingene.

Til slutt vil vi nevne at vi har mye å si om målvurdering, kontroll og annet som staten som tilskuddsforvalter er forpliktet til. Om nødvendig kommer vi tilbake til det, men det meste av våre holdninger i den forbindelse har vi gitt uttrykk for på Vofos ledermøte høsten 2006, der en representant for Vox redegjorde for planene på nye registreringskrav for studieforbundene, herunder registrering av

fullstendige personnummer på alle deltagere.

Med vennlig hilsen

Bjørn Jansen,
daglig leder i SO.